

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ในสถาบันการศึกษายาบาลเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านบทบาทผู้ให้การดูแล บทบาทผู้ให้เทศ บทบาทผู้นำ บทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทผู้จัดการ บทบาทการเป็นที่ปรึกษา บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ บทบาทด้านจริยธรรม บทบาทนักวิชาการและวิจัย และบทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพ จำแนกตามระดับชั้นปี คณะแผนกเฉลี่ยสะสม และค่านิยมวิชาชีพ

ประชากรในการวิจัยคือนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในสถาบันการศึกษายาบาลของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร 5 แห่ง กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น และสุ่มตามระบบ (Stratified Systematic Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 590 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แบบสอบถามค่านิยมวิชาชีพ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วผู้วิจัยได้หาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ ชั้นปีละ 15 คน รวม 30 คน และใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient of Alpha) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เท่ากับ .81 และ .97 ตามลำดับ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างแล้วผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามส่วนที่ 2 และ 3 มาหาค่าความเที่ยงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .84 และ .97 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาพยาบาลทั้ง 5 สถาบัน ด้วยตนเองโดยแบบสอบถามทั้งหมดที่ส่งไป 590 ฉบับได้รับคืน 558 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.58 ใช้เวลาเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS-PC คำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย จำแนกตามระดับชั้นปี คำนิยมวิชาชีพ และคะแนนเฉลี่ยสะสม โดยใช้ t - test และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Oneway Analysis of Variance) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe's test)

5.1 สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ในด้านบทบาทผู้ให้การดูแล บทบาทผู้นิเทศ บทบาทผู้นำ บทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทผู้จัดการ บทบาทการเป็นที่ปรึกษา บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ บทบาทด้านจริยธรรม บทบาทนักวิชาการและวิจัย และบทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกวิเคราะห์รายด้านพบว่า การรับรู้บทบาทนักวิชาการและวิจัยจากพยาบาลประจำการอยู่ในระดับปานกลาง และการรับรู้บทบาทผู้จัดการจากอาจารย์พยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละบทบาทดังนี้

1.1 บทบาทผู้ให้การดูแล พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้ให้การดูแลจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้บทบาทรายข้อที่มีระดับต่างกันคือ การรับรู้บทบาทการดูแลผู้ป่วยด้านจิตใจและการรับรู้บทบาทการปฏิบัติการพยาบาลโดยเข้าใจผู้ป่วย ไม่ถือโกรธ เมื่อผู้ป่วยพูดหรือระบายอารมณ์ต่างๆ โดยมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทดังกล่าวจากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลในระดับมาก

1.2 บทบาทผู้นิเทศ พบว่า นักศึกษาพยาบาล รับรู้บทบาทผู้นิเทศจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้รายชื่อที่มีระดับต่างกันคือ การรับรู้บทบาทการเยี่ยมตรวจเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน การรับรู้บทบาทการสอนความรู้และทักษะต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่ใหม่ตลอดจนบุคลากรในระดับต่ำกว่า การรับรู้บทบาทการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และการรับรู้บทบาทการตัดสินใจให้การช่วยเหลือผู้ที่อยู่ภายใต้การนิเทศได้อย่างเหมาะสม โดยมีการรับรู้บทบาทดังกล่าวจากพยาบาลประจำการอยู่ในระดับมาก แต่การรับรู้จากอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลาง ยกเว้นการรับรู้บทบาทการตัดสินใจให้การช่วยเหลือผู้ที่อยู่ภายใต้การนิเทศ ซึ่งมีการรับรู้จากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้บทบาทรายชื่อจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลางเหมือนกันได้แก่ การรับรู้บทบาทการเป็นแหล่งความรู้ทางการพยาบาลเช่น การอบรมผู้มาศึกษาดูงาน การเป็นวิทยากรนอกสถานที่และการรับรู้บทบาทในการจัดประชุมบุคลากรทุกระดับในหน่วยงาน เพื่อทำความเข้าใจในงานและนโยบายของหน่วยงาน

1.3 บทบาทผู้นำ พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้นำจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อที่มีระดับต่างกันคือ การรับรู้บทบาทการให้รางวัลผู้ที่กระทำความดีและลงโทษผู้ที่กระทำความผิด โดยมีการรับรู้แบบอย่างจากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้แบบอย่างจากอาจารย์พยาบาลในระดับมาก

นอกจากนี้ยังพบว่ามี การรับรู้บทบาทรายชื่อจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลที่อยู่ในระดับปานกลางเหมือนกันคือ การรับรู้บทบาทการเป็นกรรมการบริหารหน่วยงานหรือสถาบัน และการรับรู้บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง

1.4 บทบาทผู้ร่วมงาน พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้ร่วมงานจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.5 บทบาทผู้จัดการ พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้จัดการโดยรวมจากพยาบาลประจำการอยู่ในระดับมาก แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อที่มีระดับต่างกันคือ การรับรู้บทบาทการจัดระบบงานต่างๆ ภายในหน่วยงาน การรับรู้บทบาทการจัดแบ่งงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน การรับรู้บทบาทการวางแผนรักษาความปลอดภัยในหน่วยงาน การรับรู้บทบาทการประเมินผลงานเจ้าหน้าที่และบุคลากร

ในระดับที่ต่ำกว่า และการรับรู้บทบาทการติดต่อประสานงานกับบุคคล หน่วยงาน หรือองค์การที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรับรู้แบบอย่างจากพยาบาลประจำการในระดับมาก แต่รับรู้แบบอย่างจากอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้บทบาทรายชื่อจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลที่อยู่ในระดับปานกลางเหมือนกันคือ การรับรู้บทบาทในการวางนโยบายและแผนงานของหน่วยงาน

1.6 บทบาทการเป็นที่ปรึกษา พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทการเป็นที่ปรึกษาจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.7 บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.8 บทบาทด้านจริยธรรม พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทด้านจริยธรรมจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้บทบาทด้านจริยธรรมเป็นรายชื่อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.9 บทบาทนักวิชาการและวิจัย พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทนักวิชาการและวิจัยโดยรวมจากพยาบาลประจำการอยู่ในระดับปานกลาง แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อมีระดับการรับรู้ต่างกันทุกข้อ โดยมีการรับรู้แบบอย่างจากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้แบบอย่างจากอาจารย์พยาบาลในระดับมาก ยกเว้นเรื่องการรับรู้บทบาทการศึกษาความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ พบว่ามีการรับรู้แบบอย่างจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลในระดับมากเหมือนกัน

1.10 บทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพ พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อที่มีระดับต่างกันคือ การรับรู้บทบาทการศึกษาด้านกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ การรับรู้บทบาทการเป็นสมาชิกของสภาการพยาบาลและองค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง การรับรู้บทบาทการให้ความร่วมมือและสนับสนุนองค์กรวิชาชีพในด้านต่างๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของวิชาชีพ การเป็นสมาชิกของสภาการพยาบาล หรือวารสารสมาคมพยาบาล และการรับรู้บทบาทการติดตามความก้าวหน้าขององค์กรวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการรับรู้

แบบอย่างจากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้แบบอย่างจากอาจารย์พยาบาลอยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาค่านิยมวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ค่านิยมวิชาชีพด้านการยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพในการปฏิบัติการพยาบาลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด ส่วนค่านิยมวิชาชีพด้านอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ค่านิยมวิชาชีพด้านการยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพในการปฏิบัติการพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูงที่สุด ค่านิยมวิชาชีพรายข้อ เรื่อง พยาบาลไม่ควรปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือผู้ที่กำลังได้รับอันตรายแม้ไม่ใช่เวลาปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และพยาบาลควรให้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับภาวะสุขภาพของผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่ของพยาบาลโดยไม่ปิดบัง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง

2.2 ค่านิยมวิชาชีพด้านการยอมรับในความเป็นอิสระของวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ค่านิยมวิชาชีพ เรื่อง พยาบาลต้องกล้าแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนค่านิยมวิชาชีพที่มีค่าเฉลี่ยปานกลางคือ พยาบาลไม่มีเสรีภาพในการปฏิบัติการพยาบาลอย่างเต็มที่เนื่องจากถูกอบรมสั่งสอนให้กระทำตามอย่างกันมา และวิชาชีพการพยาบาลกำหนดให้พยาบาลทำตามคำสั่งแพทย์และผู้ร่วมงานในวิชาชีพอื่นเสมอ

2.3 ค่านิยมวิชาชีพด้านการประกอบวิชาชีพโดยใช้ความรู้ของวิชาชีพและรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานสูงสุดในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยค่านิยมวิชาชีพ เรื่อง การปฏิบัติการพยาบาลจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อพยาบาลประยุกต์ความรู้ตามหลักการ ทฤษฎีมาใช้ให้เหมาะสมกับผู้รับบริการแต่ละคน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

2.4 ค่านิยมวิชาชีพด้านการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้อันเป็นแก่นของวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ค่านิยมวิชาชีพ เรื่อง พยาบาลควรนำผลการวิจัยทางการพยาบาลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

2.5 ค่านิยมวิชาชีพด้านการยอมรับการเข้าสู่วิชาชีพว่าเป็นวิทยการเฉพาะด้าน โดยรวมอยู่ในระดับสูง ค่านิยมวิชาชีพ เรื่อง วิชาชีพการพยาบาลเป็นการปฏิบัติโดยตรงกับชีวิตมนุษย์ ซึ่งพยาบาลจะต้องมีความรู้ความชำนาญอย่างแท้จริง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

2.6 ค่านิยมวิชาชีพด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับสูง ค่านิยมวิชาชีพ เรื่อง พยาบาลส่วนใหญ่ไม่เห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกสมาคมพยาบาลเท่าที่ควร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

2.7 ค่านิยมวิชาชีพด้านการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับสูง ค่านิยมวิชาชีพเรื่อง พยาบาลควรหาโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อสร้างความก้าวหน้าให้กับตนเองและวิชาชีพ และค่านิยมวิชาชีพ เรื่อง การติดตามข่าวสารการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ อยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

2.8 การเปรียบเทียบค่านิยมวิชาชีพ ของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับชั้น และคะแนนเฉลี่ยสะสม มีข้อค้นพบดังนี้

2.8.1 นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีค่านิยมวิชาชีพโดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีค่านิยมวิชาชีพโดยรวมสูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 สำหรับค่านิยมวิชาชีพรายด้านพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีค่านิยมวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้อันเป็นแก่นของวิชาชีพ และด้านการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีค่านิยมวิชาชีพ 2 ด้านนี้สูงกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3

2.8.2 นักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่างกัน จะมีค่านิยมวิชาชีพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟพบว่านักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง จะมีค่านิยมวิชาชีพโดยรวมแตกต่างจากนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ โดยกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง จะมีค่านิยมโดยรวมวิชาชีพสูงกว่ากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ

สำหรับความแตกต่างรายด้าน พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมแตกต่างกัน จะมีค่านิยมวิชาชีพรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้าน การยอมรับในความเป็นอิสระของวิชาชีพ ด้านการประกอบวิชาชีพโดยใช้ความรู้ของวิชาชีพและรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานสูงสุดในการให้บริการ และด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของวิชาชีพ เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่พบว่า นักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงจะมีค่านิยมวิชาชีพในแต่ละด้านดังกล่าวแตกต่างจากกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ โดยกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงจะมีค่านิยมวิชาชีพสูงกว่ากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ ส่วนด้านการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้อันเป็นแก่นของวิชาชีพ เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่ากลุ่มที่มี

คะแนนเฉลี่ยสะสมสูงและปานกลาง จะมีค่านิยมวิชาชีพในด้านนี้แตกต่างจากกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ โดยนักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงและปานกลาง จะมีค่านิยมวิชาชีพด้านนี้สูงกว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับชั้นปี คะแนนเฉลี่ยสะสม และค่านิยมวิชาชีพ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โดยรวมและรายด้าน พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากอาจารย์พยาบาลโดยรวม มากกว่ารับรู้จากพยาบาลประจำการ

สำหรับความแตกต่างรายด้าน พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน โดยมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้บทบาทผู้ให้การดูแล บทบาทผู้นิเทศ บทบาทผู้นำ บทบาทการเป็นที่ปรึกษา บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ บทบาทด้านจริยธรรม และบทบาทนักวิชาการและวิจัย จากอาจารย์พยาบาลมากกว่าพยาบาลประจำการ และมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้บทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทผู้จัดการ และบทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพจากพยาบาลประจำการมากกว่าอาจารย์พยาบาล

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามระดับชั้นปี คะแนนเฉลี่ยสะสม และค่านิยมวิชาชีพ มีข้อค้นพบคือ

2.1 การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล โดยรวมทุกด้านของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลมากกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3

สำหรับการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพรายด้าน พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพรายด้านจากพยาบาล

ประจำการและอาจารย์พยาบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน โดย นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 รับรู้บทบาทผู้ให้การดูแล บทบาทผู้ให้เทศ บทบาทผู้นำ บทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทผู้จัดการ บทบาทการเป็นที่ปรึกษา บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ และบทบาท ด้านจริยธรรม จากพยาบาลประจำการมากกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และรับรู้บทบาทด้าน คุณลักษณะเชิงวิชาชีพ บทบาทนักวิชาการและวิจัย และบทบาทสนับสนุนองค์วิชาชีพจาก อาจารย์พยาบาลมากกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3

2.2 การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและ อาจารย์พยาบาลโดยรวมทุกด้านของนักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ปานกลาง และ ต่ำ ไม่แตกต่างกัน

สำหรับความแตกต่างรายด้าน พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ย สะสมสูง ปานกลาง และต่ำ จะมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำ การแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านบทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทด้านคุณ ลักษณะเชิงวิชาชีพ และบทบาทด้านจริยธรรม สำหรับบทบาทผู้ร่วมงาน และบทบาทด้านคุณ ลักษณะเชิงวิชาชีพนั้น เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีทดสอบของเซฟเฟ พบว่ากลุ่มที่มี คะแนนเฉลี่ยสะสมสูงและปานกลางจะแตกต่างจากกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ โดยกลุ่มที่มี คะแนนเฉลี่ยสะสมสูงและปานกลางจะรับรู้บทบาทดังกล่าวมากกว่ากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ ส่วนบทบาทด้านจริยธรรมเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่พบว่ากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงจะ รับรู้บทบาทด้านจริยธรรมได้มากกว่ากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ

สำหรับความแตกต่างรายด้านของการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพ จากอาจารย์พยาบาล ของนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ปานกลาง และต่ำพบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านบทบาทสนับสนุนองค์วิชาชีพ และเมื่อทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีทดสอบของเซฟเฟ พบว่านักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม สูงจะมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากอาจารย์พยาบาลแตกต่างจากกลุ่มที่มี คะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ โดยกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ จะมีการรับรู้บทบาทสนับสนุนองค์วิชา ชีพมากกว่ากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง

2.3 การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและ อาจารย์พยาบาล โดยรวมทุกด้านของนักศึกษาพยาบาลที่มีค่านิยมวิชาชีพแตกต่างกัน จะแตก ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษากลุ่มที่มีค่านิยมวิชาชีพสูงที่สุด จะมีค่า

เฉลี่ยการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมทุกด้านมากกว่ากลุ่มที่มีค่านิยมวิชาชีพสูงและปานกลาง

สำหรับความแตกต่างรายด้านพบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีค่านิยมวิชาชีพแตกต่างกันจะมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน โดยนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่มีค่านิยมวิชาชีพสูงที่สุดจะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้แต่ละบทบาทมากกว่ากลุ่มที่มีค่านิยมวิชาชีพสูงและปานกลาง

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ในด้านบทบาทผู้ให้การดูแล บทบาทผู้นิเทศ บทบาทผู้นำ บทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทผู้จัดการ บทบาทการเป็นที่ปรึกษา บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ บทบาทด้านจริยธรรม บทบาทนักวิชาการและวิจัย และบทบาทสนับสนุนองค์การวิชาชีพ สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมทุกบทบาทอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละบทบาทดังนี้

1.1 บทบาทผู้ให้การดูแล ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้ให้การดูแลจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากวิชาชีพการพยาบาลมีลักษณะเฉพาะที่ต้องปฏิบัติและรับผิดชอบเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ให้บริการกับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ซึ่งต้องให้การดูแลเอาใจใส่ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ทั้งในสภาวะปกติและเจ็บป่วย การดูแลจึงเป็นหัวใจสำคัญของวิชาชีพพยาบาล ซึ่งนักศึกษาจะได้เรียนรู้ทั้งในภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และได้เรียนรู้ตลอดชีวิตการเป็นพยาบาล ดังนั้นพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลจึงเป็นแม่แบบที่สำคัญในการปฏิบัติบทบาทผู้ให้การดูแลนี้

ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อที่มีระดับต่างกันคือ การรับรู้บทบาทการดูแลผู้ป่วยด้านจิตใจ และการรับรู้บทบาทการปฏิบัติการพยาบาลโดยเข้าใจผู้ป่วย ไม่ถือโกรธเมื่อผู้ป่วยพูดหรือระบายอารมณ์ต่างๆ โดยมีการรับรู้ทั้ง 2 บทบาทนี้จากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลได้ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mayeux (1990) ที่ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะด้านการดูแลของครูพยาบาลตามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรอนุปริญญา พบว่า บทบาทการดูแลของครูพยาบาลเห็นได้ชัดที่สุดในด้านจิตใจ ได้แก่ เรื่อง ความเห็นอกเห็นใจ ความอดทน และความเอาใจใส่ต่อผู้ป่วย ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากสถานการณ์ทางการศึกษาวิชาชีพพยาบาลมีลักษณะเป็น 2 วัฒนธรรม นักศึกษาจะต้องอยู่ในวัฒนธรรมของวิชาชีพ (Professional culture) ซึ่งเน้นการพยาบาลที่มุ่งให้การพยาบาลคน ตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วิญญาณ สังคม แต่เมื่อขึ้นฝึกปฏิบัติงานนักศึกษาจะพบกับสภาพการณ์ปฏิบัติงานของพยาบาลในลักษณะวัฒนธรรมแบบข้าราชการ (Bureaucratic culture) ที่มุ่งแต่ทำงานให้เสร็จทันเวลา (ฟาริดา อิบราฮิม, 2525 : 31) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการโดยตรง ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนพยาบาลที่มีความรุนแรงขึ้นจนถึงขั้นวิกฤต เมื่อพยาบาลไม่ได้สัมผัสกับผู้ป่วย ทำให้พยาบาลมุ่งงานเป็นหลัก (task oriented) ไม่สามารถให้การดูแลตอบสนองความต้องการที่ครอบคลุมทั้งกาย จิต สังคม การพยาบาลจึงขาดประสิทธิภาพ (ซวลี แยมวงษ์ และคณะ, 2538 : 66 - 73)

ในระหว่างการศึกษานักศึกษาพยาบาล นักศึกษาจะได้เรียนรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และมักยึดเอาครูเป็นแบบอย่างบทบาทซึ่งครูพยาบาลมีค่านิยมวิชาชีพต่างไปจากพยาบาลที่ปฏิบัติการพยาบาลโดยตรงกับผู้ป่วย ครูพยาบาลมักยึดเอาค่านิยมวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้ป่วยได้รับการดูแล โดยยึดความเป็นบุคคล เน้นผู้ป่วยเป็นแกนกลาง (patient centered) (Kramer, 1970 อ้างถึงใน นิภา คิดประเสริฐ, 2527 : 50) ดังนั้นนักศึกษาพยาบาลจึงมีโอกาสได้อยู่ในวัฒนธรรมของวิชาชีพมากกว่า และมีโอกาสได้รับรู้บทบาทการดูแลผู้ป่วยด้านจิตใจจากอาจารย์พยาบาลได้มากกว่า

1.2 บทบาทผู้นิเทศ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้นิเทศจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า เนื่องจากวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตมนุษย์ ดังนั้นผู้ปฏิบัติการพยาบาลไม่ว่าจะเป็นพยาบาลประจำการ หรืออาจารย์พยาบาล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ไม่ควรมีความผิดพลาดใดๆ เกิดขึ้น ซึ่งอาจมีอันตรายต่อผู้ป่วยได้ ดังนั้นความผิดพลาดต่างๆ จึงสามารถป้องกันได้โดยอาศัยระบบการนิเทศ ซึ่งพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล

นอกจากจะมีหน้าที่ในการให้บริการพยาบาล และสอนนักศึกษาพยาบาลโดยตรงแล้วยังต้องทำหน้าที่นิเทศบุคลากรในความรับผิดชอบ ซึ่งได้แก่ พยาบาลระดับต้น พนักงานผู้ช่วย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาพยาบาล เนื่องจากในการฝึกภาคปฏิบัติในคลินิกของนักศึกษานั้น นักศึกษาไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามล้าพัง เพราะยังขาดการพัฒนาทักษะในหลายๆ ด้าน และยังไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบโรคศิลปะ การปฏิบัติต่อผู้ป่วยจึงต้องอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบโรคศิลปะคือผู้นิเทศ ได้แก่พยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล ซึ่งเป็นทั้งผู้นิเทศ และเป็นแม่แบบบทบาทของผู้นิเทศให้แก่ศึกษาพยาบาลในขณะเดียวกัน (สุวรรณ สุธรรมนิรันดร์, 2530 : 15 ; ทศนีย์ นนทะสร, 2536 : 71)

ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อ ที่มีระดับต่างกันคือ การรับรู้บทบาทการเยี่ยมตรวจเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน การสอนความรู้และทักษะต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่ใหม่ตลอดจนบุคลากรในระดับที่ต่ำกว่า การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และการรับรู้บทบาทการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือผู้ที่อยู่ภายใต้การนิเทศได้อย่างเหมาะสม โดยมีการรับรู้บทบาทดังกล่าวจากพยาบาลประจำการในระดับมาก แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลาง ยกเว้นการรับรู้บทบาทการตัดสินใจให้การช่วยเหลือผู้ที่อยู่ภายใต้การนิเทศอย่างเหมาะสมซึ่งมีการรับรู้จากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้บทบาทรายชื่อจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลางเหมือนกันได้แก่ การรับรู้บทบาทการเป็นแหล่งความรู้ทางการพยาบาล และการรับรู้บทบาทการจัดประชุมบุคลากรทุกระดับในหน่วยงานเมื่อทำความเข้าใจในงานและนโยบายของหน่วยงาน ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ในสภาพการเรียนการสอนในคลินิคนั้นพบว่าอัตราส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนักศึกษาส่วนใหญ่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดคือ 1 : 4 ถึง 1 : 8 และผู้สอนยังมีภาระงานมากในหลายๆ ด้าน และมีจำนวนน้อย จากการศึกษาของ วารุณี มีเจริญ (2539 : 74) พบว่าอาจารย์พยาบาลส่วนใหญ่ร้อยละ 93.1 มีนักศึกษาที่ต้องรับผิดชอบสอนและนิเทศในคลินิกแต่ละครั้งเป็นจำนวนมากกว่า 8 คน ในขณะเดียวกันก็มีภาระงานอื่นๆ โดยเฉพาะงานสอนถึงร้อยละ 40.49 ทำให้อาจารย์มีเวลาในการนิเทศศึกษาน้อยลง บางครั้งไม่สามารถสอนและนิเทศนักศึกษาได้อย่างทั่วถึง โอกาสที่นักศึกษาจะได้ใกล้ชิดกับอาจารย์ค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ปัญหาคาดแคลนพยาบาลก็ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติแบบอย่างบทบาทผู้นิเทศเช่นกัน เนื่องจากพยาบาลมีภาระงานหลักในการให้การพยาบาลผู้ป่วย และเห็นว่ามีอาจารย์พยาบาลขึ้นมานิเทศนักศึกษาแล้ว จึงอาจไม่มีเวลาสอนและนิเทศนักศึกษาอย่างทั่วถึง ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวในสถานการณ์ในคลินิคนักศึกษาจึงรับรู้บทบาท

ผู้นิเทศโดยการสังเกตด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งนักศึกษาได้เห็นบทบาทการสอนและการนิเทศจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลเป็นบางส่วนเท่านั้น ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าบทบาทผู้นิเทศที่นักศึกษาประเมินว่ารับรู้จากพยาบาลประจำการและอาจารย์ได้มากนั้น ส่วนใหญ่เป็นบทบาทที่นักศึกษาสามารถสังเกตได้ง่าย และเป็นบทบาทที่พยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลปฏิบัติโดยตรงกับนักศึกษา เช่น บทบาทในการเยี่ยมตรวจผู้ป่วย บทบาทในการให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วยและญาติเกี่ยวกับแนวทางการรักษาและบทบาทการสอนความรู้และทักษะต่างๆ แก่นักศึกษาพยาบาล เป็นต้น ส่วนบทบาทอื่นๆ ที่สังเกตเห็นและเข้าใจได้ยากรวมถึงไม่ได้เป็นบทบาทที่พยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลปฏิบัติโดยตรงกับนักศึกษาพยาบาล จึงได้รับการประเมินว่ารับรู้จากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลาง

1.3 บทบาทผู้นำ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้นำจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่าลักษณะการปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาลนั้นจะต้องปฏิบัติงานเป็นทีม ซึ่งมีพยาบาลวิชาชีพเป็นหัวหน้าทีมหรือหัวหน้าเวร มอบหมายงานให้แก่สมาชิกในทีมการพยาบาล ตลอดจนถึงติดตามงานที่มอบหมายนั้นตามเวลาที่กำหนดและมีการกำหนดมาตรฐานหรือคุณภาพของงานนั้น ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพทุกคนจึงได้ใช้ภาวะผู้นำที่มีอยู่ในตัว หรือที่ได้รับการส่งเสริมมาในขณะที่เป็นนักศึกษา ตลอดจนได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงาน โดยนอกจากจะเป็นผู้นำในทีมการพยาบาลแล้ว ยังเป็นผู้ชี้แนะ ชักจูงให้ประชาชนหรือผู้รับบริการได้ปฏิบัติตามให้ถูกต้องอย่างเต็มใจ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างถูกต้อง (พูลสุข หิงคานนท์, 2539 : 16 - 18) ซึ่งบทบาทเหล่านี้นักศึกษาจะมีโอกาสเห็นได้ชัดเจนในขณะที่ฝึกภาคปฏิบัติในคลินิก เนื่องจากต้องอยู่ภายใต้การนิเทศอย่างใกล้ชิดจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการ (เวรบายดีก)

ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อที่มีระดับต่างกันคือ บทบาทในการให้รางวัลผู้ที่กระทำความดีและลงโทษผู้ที่กระทำความผิด ซึ่งนักศึกษาจะรับรู้บทบาทนี้จากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์พยาบาลปฏิบัติบทบาทนี้ให้นักศึกษาเห็นอยู่เสมอๆ ในการสอนนักศึกษาพยาบาล

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการรับรู้บทบาทรายชื่อจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลที่อยู่ในระดับปานกลางเหมือนกันคือ บทบาทการเป็นกรรมการบริหารหน่วยงานหรือสถาบัน และบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ซึ่งการที่นักศึกษาระเมินว่ารับรู้

จากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลางนั้นอาจเป็นเพราะนักศึกษาเห็นบทบาทไม่ชัดเจน

1.4 บทบาทผู้ร่วมงาน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้ร่วมงานจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า ในการปฏิบัติงานของพยาบาลนั้นจะต้องมีการปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรอื่นๆ ในทีมสุขภาพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล นักโภชนาการ นักกายภาพบำบัด ฯลฯ ซึ่งจะต้องปฏิบัติงานร่วมกัน ทั้งในด้านการดูแล รักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและความพิการตลอดจนการฟื้นฟูสภาพ ซึ่งจะต้องมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดี และปฏิบัติงานร่วมกันได้ทั้งในบทบาทผู้นำและผู้ตาม ซึ่งในสถานการณ์ในคลินิกพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลจะต้องปฏิบัติกิจกรรมในบทบาทผู้ร่วมงานและนักศึกษาพยาบาลก็เป็นผู้ร่วมงานคนหนึ่ง ในทีมสุขภาพเช่นกัน นักศึกษาจึงได้เห็นแบบอย่างบทบาทผู้ร่วมงานจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล ตลอดจนได้ทดลองสวมบทบาทนี้ด้วยตนเอง

1.5 บทบาทผู้จัดการ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้จัดการโดยรวมจากพยาบาลประจำการในระดับมาก แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลาง ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อที่มีระดับต่างกันคือการรับรู้บทบาทการจัดระบบงานต่างๆ ภายในหน่วยงาน การรับรู้บทบาทการจัดแบ่งงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน การรับรู้บทบาทการวางแผนรักษาความปลอดภัยในหน่วยงาน การรับรู้บทบาทการประเมินผลงานเจ้าหน้าที่และบุคลากรในระดับที่ต่ำกว่า และการรับรู้บทบาทการติดต่อประสานงานกับบุคคล หน่วยงาน หรือองค์การที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรับรู้แบบอย่างจากพยาบาลประจำการในระดับมาก แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลาง ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ในสถานการณ์ในคลินิกพยาบาลไม่สามารถปฏิบัติกรพยาบาลคนเดียวได้ ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจระหว่างสมาชิกในทีมกรพยาบาล อาศัยการจัดอัตรากำลังที่เหมาะสม การวางแผนงาน มอบหมายงาน และการควบคุมคุณภาพงาน (ฟาริดา อิบราฮิม, 2535 : 179) ซึ่งในบทบาทนี้อาจารย์พยาบาล มีความสำคัญในการสอนความรู้ตามทฤษฎีแต่ในด้านการลงมือปฏิบัติจริงในหน้าที่ผู้จัดการนั้นพยาบาลต้องทำหน้าที่มากกว่าอาจารย์พยาบาลเพราะต้องเป็นหัวหน้าทั้งในเวรเช้า-บ่าย-ดึก โดยมีการวางแผนงาน มอบหมายงาน นิเทศ และประเมินผลงานของผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stein (1969 อ้างถึงใน สุวรรณนา สุธรรมนิรันด, 2530 : 9) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มเดียวกัน เมื่อศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4 เกี่ยวกับความต้องการบทบาทและความขัดแย้งระหว่างการศึกษายพยาบาลและการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า ในด้าน

การฝึกภาคปฏิบัตินั้น นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 60 กล่าวว่าเจ้าหน้าที่ทางด้านบริการพยาบาล ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลเข้าใจระบบการบริหาร และนโยบายของโรงพยาบาล และชี้แจงให้นักศึกษาทราบถึงบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอื่นๆ

นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้บทบาทรายข้อจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลที่อยู่ในระดับปานกลางเหมือนกันคือ การรับรู้บทบาทในการวางแผนงานและแผนงานของหน่วยงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาทด้านนี้ส่วนใหญ่เป็นบทบาทของผู้บริหารระดับสูง ซึ่งนักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสพบในขณะฝึกภาคปฏิบัติ จึงประเมินผลให้คะแนนระดับปานกลาง

1.6 บทบาทการเป็นที่ปรึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทการเป็นที่ปรึกษาจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สามารถอธิบายได้ว่า พยาบาลเป็นผู้ที่จะต้องทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ต้องดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยโดยตลอด ตั้งแต่การช่วยเหลือตามอาการ การสอนและการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และคงไว้ซึ่งการมีสุขภาพที่ดีตลอดไป (อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย, 2532 : 74) พยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลเป็นผู้ซึ่งได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพยาบาลมาแล้ว จึงได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากผู้ป่วยว่า เป็นผู้ที่มีความเมตตา กรุณา ชอบช่วยเหลือมนุษย์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ยึดถือเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ ดังนั้นนักศึกษาพยาบาลจึงได้สังเกตเห็นแม่แบบบทบาทการเป็นที่ปรึกษาได้ทั้งจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล

1.7 บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า คุณลักษณะเชิงวิชาชีพเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและเป็นโครงสร้างส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของบุคคลที่จะเป็นพยาบาลวิชาชีพ คุณลักษณะเชิงวิชาชีพเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ นักศึกษาก้าวเข้ามาสู่โปรแกรมการศึกษาวิชาชีพพยาบาล ได้ฝึกประสบการณ์การเรียนรู้และทดลองสวมบทบาทของพยาบาลวิชาชีพ ในขณะที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นักศึกษาได้เรียนรู้หลักการ เหตุผล และอุดมการณ์ หรือความคาดหวังในบทบาทพยาบาลวิชาชีพตลอดจนได้ฝึก ทดสอบบทบาทโดยดูแบบอย่างทั้งจากพยาบาลประจำการ อาจารย์พยาบาล เจ้าหน้าที่ในทีมสุขภาพ ตลอดจนกลุ่มเพื่อน และพัฒนาเป็นสมรรถนะเชิงวิชาชีพให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง (นันทนา น้าฝน, 2538 : 56)

1.8 บทบาทด้านจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทด้านจริยธรรมทั้งจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

สามารถอธิบายได้ว่า วิชาชีพการพยาบาลต้องเกี่ยวข้องกับคนทุกวัยจากความเจ็บป่วย พยาบาลเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจให้ดูแลผู้ป่วย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่อ่อนแอกว่าปกติ ทั้งทางด้าน ร่างกายและจิตใจ การประกอบวิชาชีพการพยาบาลจึงต้องยึดมั่นในจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในสังคมปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ข่าวสารต่างๆ มากขึ้น ผู้รับบริการแต่ละคนมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และมีการศึกษาที่สูงขึ้น จึงไม่ได้เป็นผู้รับบริการพยาบาลทุกอย่างเพียงฝ่ายเดียวแต่ยังเป็นผู้มีส่วนที่จะใช้สิทธิในการตัดสินใจเลือกรับบริการต่างๆ ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น (พรทิพย์ บุญพวง, 2538 : 11)

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตนอกจากจะกำหนดให้นักศึกษาพยาบาล เรียนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิชาชีพพยาบาล สังคมวิทยา และวัฒนธรรมไทยแล้ว หลักสูตรยังเน้นให้เรียนวิชาจริยศาสตร์ และปรัชญา ตั้งแต่ในชั้นปีที่ 1 หรือชั้นปีที่ 2 และเป็นวิชาบังคับเลือก เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งวิชาเหล่านี้มีส่วนช่วยเสริมความรู้ในด้านจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และการคิดอย่างมีเหตุผลให้มากขึ้น และเมื่อนักศึกษาฝึกภาคปฏิบัติ อาจารย์พยาบาลและพยาบาลประจำการก็ยังสามารถแทรกกรณีตัวอย่างปัญหาจริยธรรมที่พบในขณะทำงานให้นักศึกษาเรียนรู้ อยู่เสมอๆ ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้ถือต่อการรับรู้บทบาทด้านจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล

1.9 บทบาทนักวิชาการและวิจัย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาท นักวิชาการและวิจัยโดยรวม จากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลได้ในระดับมาก ส่วนการรับรู้บทบาทรายข้อมีระดับต่างกันทุกข้อ โดยมีการรับรู้แบบอย่าง จากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้จากอาจารย์พยาบาลในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า ความเป็นวิชาชีพเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องมีการทำวิจัย เพื่อค้นหาทฤษฎีหรือเนื้อหาวิชาการเป็นของตนเอง เป็นการสร้างองค์แห่งความรู้ (Body of knowledge) สำหรับเป็นปัจจัยพื้นฐานให้ผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ ปฏิบัติเพื่อให้บริการอย่างเหมาะสม

การวิจัยทางการพยาบาลทุกสาขามีความสำคัญต่อวิชาชีพการพยาบาลทั้งสิ้น หากได้มีการนำผลการวิจัยนั้นมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจปฏิบัติการพยาบาลต่างๆ และทำให้ผู้รับบริการมั่นใจในการรับบริการพยาบาลเพิ่มมากขึ้น

จากการสำรวจผลงานวิจัยทางการพยาบาลในประเทศไทยของ กอบกุล พันเจริญวรกุล (2534) พบว่าผลงานวิจัยทางการพยาบาลในประเทศไทยที่ทำโดยพยาบาลวิชาชีพตั้ง แต่ปี พ.ศ.2512 - 2530 มีจำนวน 254 เรื่อง ผู้ที่ทำวิจัยเกือบทั้งหมดเป็นอาจารย์หรือผู้สอนในสถาบันการศึกษาต่างๆ ส่วนน้อยเป็นพยาบาลผู้ปฏิบัติการพยาบาลและมักเป็นผู้ร่วมโครงการเท่านั้น และจากการศึกษาของ สุมิตรรา เวฬุวนารักษ์ (2539 : 48 - 59) เกี่ยวกับการนำผลงานวิจัยทาง

การพยาบาลไปใช้ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลศูนย์ พบว่าผู้บริหารทางการพยาบาลและพยาบาลประจำการ มีการนำผลการวิจัยไปใช้อยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้บริหารทางการพยาบาลนำผลการวิจัยไปใช้สูงกว่าพยาบาลประจำการ ดังนั้นการรับรู้บทบาทนักวิชาการและวิจัยของนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ จึงรับรู้จากอาจารย์พยาบาลได้มากกว่า อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของสุนิภา ชินวุฒิ (2538) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมกับบทบาทการวิจัยของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ก็ยังพบว่าค่าเฉลี่ยบทบาทการวิจัยของอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยด้านการให้ความร่วมมือในการวิจัย การนำผลงานวิจัยไปใช้ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการปฏิบัติการวิจัย และด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัยอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งยังคงต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาบทบาทด้านนี้ในพยาบาลวิชาชีพต่อไป

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่านักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้บทบาทการศึกษา ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ ทั้งจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลอยู่ในระดับมากเหมือนกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงว่าในปัจจุบันนี้ พยาบาลวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นพยาบาลประจำการหรืออาจารย์พยาบาลต่างเห็นความสำคัญของการศึกษาความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ อาจเป็นเพราะวิทยาการด้านการแพทย์เจริญรุดหน้าขึ้นเรื่อยๆ พยาบาลวิชาชีพผู้ซึ่งมีบทบาทในการเป็นผู้ใช้วิทยาการด้านการแพทย์จึงเห็นความสำคัญในเรื่องนี้มาก

1.10 บทบาทสนับสนุนของคณาจารย์ พยาบาลวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทสนับสนุนของคณาจารย์พยาบาลจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า พยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลในฐานะพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นแม่แบบบทบาทพยาบาลวิชาชีพแก่นักศึกษาพยาบาลโดยตรง นักศึกษาจะพยายามปรับตัวเพื่อการเลียนแบบบทบาทพยาบาลวิชาชีพอันเป็นเป้าหมายของบทบาทที่นักศึกษาคาดหวังไว้ ดังนั้นลักษณะการแสดงออกของพยาบาลวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นกิริยาท่าทาง การแต่งกาย การแสดงออกต่างๆ รวมไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ จึงเป็นสิ่งที่นักศึกษาพยาบาลสังเกตเห็น และรับรู้ได้ (นันทนา น้ำฝน, 2538 : 85)

ส่วนการรับรู้บทบาทรายชื่อที่มีระดับต่างกันคือการรับรู้บทบาทการศึกษาด้านกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ การรับรู้บทบาทการเป็นสมาชิกของสภาการพยาบาลและองค์การวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้บทบาทการให้ความร่วมมือและสนับสนุนของคณาจารย์ในด้านต่างๆ และการรับรู้บทบาทการติดตามความเจริญก้าวหน้าขององค์การวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทดังกล่าวจากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง แต่รับรู้จากอาจารย์

พยาบาลในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาทพยาบาลวิชาชีพดังกล่าวส่วนใหญ่ นักศึกษาจะได้เรียนรู้จากภาคทฤษฎี ซึ่งมีอาจารย์พยาบาลเป็นผู้สอนนั่นเอง

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับชั้นปี คะแนนเฉลี่ยสะสม และค่านิยมวิชาชีพ สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมและรายด้าน พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากอาจารย์พยาบาลโดยรวมมากกว่ารับรู้จากพยาบาลประจำการ ซึ่งผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1. ที่ว่าการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลไม่แตกต่างกัน สำหรับความแตกต่างรายด้านพบว่านักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน โดยมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้บทบาทผู้ให้การดูแล บทบาทผู้นิเทศ บทบาทผู้นำ บทบาทการเป็นที่ปรึกษา บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ บทบาทด้านจริยธรรม และบทบาทนักวิชาการและวิจัย จากอาจารย์พยาบาลมากกว่าพยาบาลประจำการ ส่วนบทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทผู้จัดการ และบทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพนั้น นักศึกษารับรู้จากพยาบาลประจำการมากกว่าอาจารย์พยาบาล ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ในหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพพยาบาลนั้น นักศึกษาจะได้เรียนรู้เรื่องบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากภาคทฤษฎีส่วนหนึ่ง ซึ่งนักศึกษาจะเรียนรู้บทบาทพยาบาลวิชาชีพได้ชัดเจนขึ้นเมื่อฝึกภาคปฏิบัติในคลินิกจริงๆ ร่วมกับพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งได้แก่พยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลนั่นเอง ในสถานการณ์ในคลินิกแม้ว่าพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลจะมีบทบาทไม่แตกต่างกัน คือ ต้องสวมบทบาทของการเป็นครู และบทบาทการเป็นพยาบาลควบคู่กันไป แต่ในการแสดงบทบาทพยาบาลวิชาชีพของบุคคลทั้ง 2 กลุ่มนี้จะแตกต่างกันในเรื่องของความเชี่ยวชาญและความชัดเจนในแต่ละบทบาทที่แสดงออก ซึ่งนักศึกษาพยาบาลจะสามารถสังเกตเห็นและเลือกรับรู้ในแต่ละบทบาทโดยใช้วิจารณญาณของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาบทบาทของตนให้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่

สมบูรณ์ได้ ดังนั้นผลการวิจัยจึงพบว่า มีบางบทบาทที่นักศึกษาพยาบาลรับรู้จากอาจารย์พยาบาล ได้มาก และมีบางบทบาทที่นักศึกษาพยาบาลรับรู้จากพยาบาลประจำการได้มากกว่าบทบาทอื่นๆ

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามระดับชั้นปี คะแนนเฉลี่ยสะสม และค่านิยมวิชาชีพ สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

2.1 การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลมากกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2. อธิบายได้ว่าการจัดการศึกษาในวิชาชีพการพยาบาลนั้นมีการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกันไปและต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควร (อย่างน้อย 4 ปี) ในการที่จะพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่สมบูรณ์

เมื่อนักศึกษาก้าวเข้ามาสู่วิชาชีพการพยาบาล นักศึกษาจะพยายามปรับเปลี่ยนและค้นหาบทบาทให้เป็นไปตามความต้องการของกลุ่มเพื่อนและสังคมที่ตนเองอยู่ พยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลจึงเป็นแม่แบบที่สำคัญ ให้นักศึกษายึดถือเพื่อการเรียนรู้ (Betz, 1986 : 301 - 303) การเลือกเลียนแบบพฤติกรรมใดๆ นั้นนักศึกษาต้องอาศัยทักษะในการสังเกตและใช้วิจารณญาณ ทางปัญญาค้นหาเหตุผลเลือกสิ่งที่เหมาะสมสำหรับตนมาเป็นแนวทางการปฏิบัติ

เมื่อนักศึกษาพยาบาลอยู่ในชั้นปีที่สูงขึ้น มีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น การรับรู้และแสดงบทบาทหน้าที่ในทีมการพยาบาลก็มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ นักศึกษาจะพยายามสวมบทบาทพยาบาลวิชาชีพที่ได้เรียนรู้มาให้สมบทบาทที่สุด เพื่อให้ได้รับการยอมรับว่าตนเป็นสมาชิกในทีมการพยาบาลคนหนึ่ง ที่มีความรู้ ทักษะ และค่านิยมตามบรรทัดฐานของวิชาชีพการพยาบาล (นันทนา น้ำฝน, 2538 : 87)

สำหรับการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพพาด้านพบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพพาด้านจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 รับรู้บทบาทผู้ให้การดูแล บทบาทผู้ให้เทศ บทบาทผู้นำ บทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทผู้จัดการ บทบาทการเป็นที่ปรึกษา บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ และบทบาทด้าน

จริยธรรม จากพยาบาลประจำการมากกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า อาจเป็นเพราะนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีประสบการณ์ในการฝึกภาคปฏิบัติมากกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มีโอกาสที่จะใกล้ชิดกับพยาบาลประจำการตลอดเวลาที่ฝึกปฏิบัติทั้งในเวรเช้า เวรบ่าย และเวรดึก จึงมีโอกาสสังเกตและรับรู้บทบาทดังกล่าวจากพยาบาลประจำการได้มากกว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3

ส่วนการรับรู้บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ บทบาทนักวิชาการและวิจัย และบทบาทสนับสนุนองค์การวิชาชีพนั้น นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 รับรู้จากอาจารย์พยาบาลได้มากกว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 เป็นนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร ซึ่งเป็นกลุ่มที่หันเหความสนใจออกจากมหาวิทยาลัยไปสนใจเรื่องส่วนตัวโดยเฉพาะชีวิตภายหลังสำเร็จการศึกษา การทำงาน การศึกษาต่อและมักให้ความสนใจกับภาระงานในอาชีพมากกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530) ดังนั้น ผลการวิจัยจึงพบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 รับรู้บทบาทดังกล่าวได้มากกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3

2.2 การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล โดยรวมทุกด้านของนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ปานกลาง และต่ำไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่างกันจะแตกต่างกัน สามารถอธิบายได้ว่า แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมจะเป็นตัวบ่งบอกถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นตัวแสดงผลหรือแบ่งกลุ่มของผู้เรียนออกเป็นประเภทต่างๆ ตามความรู้ความสามารถของผู้เรียน (นิภา เมธาวีชัย, 2536 : 9) และเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณลักษณะและความสามารถของบุคคลที่จะเรียนรู้และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนา (ไพศาล หวังพานิช, 2526) หรือกล่าวในอีกลักษณะหนึ่งคือนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงหรือมีสติปัญญาดีจะมีความสามารถในการที่จะรับรู้และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ แต่การรับรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเพียงอย่างเดียวยังขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้รับรู้ในด้านอื่นๆ อีก เช่น ประสบการณ์เดิม ทักษะคนดี ลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ฯลฯ ดังนั้นผลการวิจัยจึงเป็นไปได้ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ปานกลาง และต่ำ รับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลไม่แตกต่างกัน

สำหรับความแตกต่างรายด้านพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ปานกลาง และต่ำ จะมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการแตกต่าง

ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านบทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ และบทบาทด้านจริยธรรม สำหรับบทบาทผู้ร่วมงานและบทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ พบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงและปานกลางจะเรียนรู้บทบาทดังกล่าว ได้มากกว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ ส่วนบทบาทด้านจริยธรรมเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่พบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงจะรับรู้บทบาทนี้ได้มากกว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ

ส่วนความแตกต่างรายด้านของการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมแตกต่างกันพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ปานกลาง และต่ำ จะรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากอาจารย์พยาบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านบทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพ และเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีทดสอบของเซฟเฟ พบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำมีการรับรู้บทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพมากกว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ซึ่งจากผลของความแตกต่างรายด้านทั้งหมดอธิบายได้ในลักษณะเดียวกันว่า เกี่ยวกับการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพนี้ อาจมีปัจจัยอื่นๆที่ไม่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ประสบการณ์เดิม ทัศนคติ ลักษณะบุคลิกภาพ ความเชื่อถือ หรือคำสอนที่ได้รับต่อกันมา (จำเนียร ชวงโชติ และคณะ, 2515) จึงทำให้นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง รับรู้บทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ และบทบาทด้านจริยธรรมจากพยาบาลประจำการได้มากกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ และนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ รับรู้บทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพจากอาจารย์พยาบาลได้มากกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพันธ์ นิยุชีระนันท์ และคณะ (2538 : 48 -55) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการรับรู้บทบาทของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์ ของอาจารย์พยาบาลประจำคลินิก และนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพยาบาลพบว่า ความรู้และเจตคติของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้บทบาทของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์

2.3 การรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล โดยรวมทุกด้าน ของนักศึกษาพยาบาลที่มีค่านิยมวิชาชีพแตกต่างกันจะต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาพยาบาลที่มีค่านิยมวิชาชีพสูงที่สุดจะรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยรวมทุกด้านมากกว่า

นักศึกษาพยาบาลที่มีค่านิยมวิชาชีพสูงและปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 4 สามารถอธิบายได้ว่า ค่านิยมวิชาชีพมีความสำคัญสำหรับการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์ของนักศึกษาพยาบาล เนื่องจากค่านิยมวิชาชีพเป็นความเชื่อของบุคคลซึ่งแสดงถึงเจตนาที่ยึดมั่นว่าเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานด้านวิชาชีพพยาบาลควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรมทางวิชาชีพ (นิภา คิด-ประเสริฐ, 2527) และค่านิยมยังเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนซึ่งมีความสัมพันธ์กับกระบวนการความใส่ใจ ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกตหรือเลียนแบบจากตัวแบบของ Bandura (1986) กล่าวได้ว่า ถ้าบุคคลมีค่านิยมในเรื่องใด ก็จะมี ความใส่ใจที่จะเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ

สำหรับความแตกต่างรายด้านของการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการของนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีค่านิยมวิชาชีพแตกต่างกันจะมีการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ซึ่งผลการวิจัยทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแนวสมมุติฐานเรื่องค่านิยมวิชาชีพ

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัยพบว่านักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทนักวิชาการและวิจัยจากพยาบาลประจำการในระดับปานกลาง ดังนั้นควรมีการพัฒนาการเรียนรู้นี้จากพยาบาลประจำการให้มากขึ้น โดยอาจเริ่มที่การจัดการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ของทุกสถาบันจะกำหนดให้นักศึกษาเรียนวิชาชีพด้วย ดังนั้นเมื่อนักศึกษาเรียนวิชาชีพอาจารย์อาจจัดให้ขึ้นไปศึกษาสภาพปัญหาบนหอผู้ป่วยร่วมกับพยาบาลประจำการ และจัดทำโครงการวิจัยหรืออาจลงมือทำวิจัยจริงๆ ภายในหอผู้ป่วยร่วมกับพยาบาลประจำการ เป็นต้น
2. จากผลการวิจัยพบว่านักศึกษาพยาบาลรับรู้บทบาทผู้จัดการจากอาจารย์พยาบาลในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาการเรียนรู้นี้จากอาจารย์พยาบาลให้มากยิ่งขึ้น โดยอาจารย์พยาบาลควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ศึกษาและเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการต่างๆ ภายในหน่วยงานจากอาจารย์พยาบาลในขณะฝึกภาคปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น

3. จากการวิจัยพบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำจะรับรู้บทบาทสนับสนุนองค์การวิชาชีพ ในระดับมากกว่านักศึกษาพยาบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาทดลองซ้ำในเรื่องนี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ในสถาบันการศึกษาเอกชน และมีการศึกษาเปรียบเทียบกันระหว่างสถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐกับเอกชน
2. ควรมีการศึกษปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลเช่น ลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาล เป็นต้น